Nr. 46/1893: E. Egilsson fyrir hönd Eiríks Magnússonar
gegn
Birni Jónssyni og bæjarfógeta Halldóri Daníelssyni.

Dómur:

Mál þetta er í hjeraði höfðað af áfrýjandanum E. Egilsson í Reykjavík fyrir hönd háskólabókavarðar Eiríks Magnússonar í Cambridge gegn stefnda ritstjóra Ísafoldar Birni Jónssyni fyrir meiðandi ummæli um hann í grein með yfirskriptinni »Gorgeirsmóðan Cambridgska« í blaðinu Ísafold, 45. tölublaði 19. árgangs, er út kom 4. júní 1892, svo og í nokkrum eldri tölublöðum sama blaðs, og var málið dæmt á bæjarþingi Reykjavíkur 27. apríl 1893 þannig, að ummæli þau í hinum átöldu tölublöðum, er meiðandi eða móðgandi þóttu vera fyrir áfrýjanda, voru dæmd dauð og ómerk, og stefndi dæmdur til að greiða áfrýjanda 20 kr. í málskostnað, en að öðru leyti sýkn dæmdur af kröfum áfrýjanda í málinu.

Þessum dómi hefur Eiríkur Magnússon skotið til yfirdómsins með stefnu, dags. 11. okt. 1893, og krafizt þess, að rjettarkröfur þær, er hann gerði fyrir undirrjettinum, verði að öllu leyti til greina teknar, en þær af kröfum þessum, er álitsmál getur orðið um, voru, að stefndi yrði dæmdur í sektir eða fangelsi og að hann yrði skyldaður til að greiða áfrýjanda 10,000 kr. í gulli fyrir tort og álitsspjöllun; þá hefur hann og krafizt, að undirdómarinn í málinu, hinn stefndi bæjarfógeti Halldór Daníelsson, verði fyrir dóm sinn dæmdur samkvæmt 124. gr. hinna almennu hegningarlaga,

að sjer verði tildæmdur málskostnaður fyrir báðum dómum með 200 kr., eða annari þeirri upphæð, er rjettinum þyki hæfa, og að endingu, að justitiarius L. E. Sveinbjörnsson víki úr sæti í yfirdóminum í máli þessu. Hinn stefndi Björn ritstjóri Jónsson hefur aptur á móti krafizt þess, að undirrjettardómurinn verði staðfestur og að sjer verði tildæmdur málskostnaður fyrir yfirdómi hjá áfrýjanda með 50 kr. eða einhverju nægilegu eptir mati dómsins. Hinn stefndi bæjarfógeti hefur krafizt þess, að málsfærslumaður áfrýjandans E. Egilsson verði fyrir hans hönd dæmdur til að greiða sjer hæfilegan málskostnað eptir mati yfirdómsins.

Það skal þegar tekið fram, að það þykir eigi vera nein ástæða til að justitiarius L. E. Sveinbjörnsson víki úr dómarasæti í máli þessu, eins og áfrýjandi hefur krafizt, þótt hann áður hafi verið framkvæmarstjóri landsbankans og meiðyrðin, sem átalin eru í máli þessu, sjeu fram komin í ritdeilu um fyrirkomulag landsbankans.

Orð þau og ummæli, er áfrýjandinn hefur talið meiðandi fyrir sig í blaðinu Ísafold og sem mál þetta var höfðað út af, eru þessi:

1. Í tölublaðinu 4. júní 1892: »hin alræmda gorgeirselfur frá bankavitringnum í Cambridge«, »jafn-leirug hefur hún allt af verið, enginn sjeð þar botn, sjálfur meistarinn sízt allra«, »sami leirinn bæði undir og ofan á, eintómur leir og froða«, »útreiðin, sem hann bakaði sjálfum sjer, hin gjörsamlega kaffæring alls trausts og álits frá fornu fari«, »því meiri endileysu hefur enginn menntaður maður óbrjálaður frá sjer látið nokkurn tíma«, »allt, sem meistarinn hefur spúið úr sjer«, »bull«, »moldarflagsflæmi af Bakkabræðra-spek-

inni meistarans«, »hið alræmda skýatildur af fölskum ályktunum, bíræfnum rangfærslum, hraparlegum meinlokum«, »hefur verið sundurtætt fyrir löngu bæði í Ísafold o. s. frv.«, »hin sívellandi lokleysa«, »meinguð æruleysis getsökum og smánaryrðum um flesta, er höfundurinn telur við riðna mál þetta, einkum »svikamyllu-farganið«, er hann nefnir svo: landsstjórnina, alþingismenn og blaðamenn«, »lokleysum og óhróðri meistarans«, »allan sinn óhemjulega, gjörsamlega ástæðulausa óhróður«, »bankamálsskömmum«.

2. I tölublöðum Ísafoldar 22. marz, 1, 4. og 15. októbr. 1890 og 18. apríl 1891: »Svikamyllan . . . Það er heilinn á herra E. M. . . . Það er sú svikamylla, sem nú er hjer um bil búin að mala í kaf það álit og traust o. s. frv.«, »blöð vor hafa viljað forða honum við þeim óvinafagnaði, að láta þessa hina frámunalegu meinloku-dellu hans sjást á prenti«; »það er . . . Lögberg, sem honum hefur tekizt að láta glæpast á sjer . . . Það er allt löðrandi í dellu þessari, kryddað megnustu illkvittnisgetsökum og óhróðri um þá menn hjer o. s. frv.«; »hið herfilega tál, sem svikamyllukenningin er grundvölluð á«; »hin alræmda svikamyllukenning átti ekkert skylt við náttúrlega skynsemi, náttúrlegt hugsunarlögmál eða neitt náttúrulögmál yfir höfuð«. »Það var engin heil skynsemisbrú í allri svikamyllukenningunni«; »gegnum allan þann hugsunarvillu-hrærigraut, sem allar svikamyllugreinar »meistarans« samanstanda af o. s. frv.«; »hvað skyldi þurfa . . . að hella úr sjer mikilli dellu til þess að verða dæmdur ekki með öllum mjalla«; »Meistaranum getur ekki annað gengið til . . . en að fá dóm fyrir því, að hann sje brjálaður. Hví skyldi honum eigi takast að

fá slíkan dóm áður lýkur? Ekki bara dóm almennings eða almenningsálitsins«; »vill láta landssjóð blátt áfram stela þeim«.

Að því er kemur til hinna síðasttöldu ummæla í Ísafold 22. marz, 1., 4. og 15. okt. 1890 og 18. apríl 1891, þá er það rjettilega tekið fram í undirdóminum, að ábyrgð til hegningar fyrir þau ummæli er burtu fallin samkvæmt 68. gr. hegningarlaganna, þar sem sök þessi var eigi höfðuð fyr en 16. nóvbr. 1892 eða rúmum 3 missirum eptir að ummælin birtust á prenti; svo ber og samkvæmt afstöðu málsins fyrir yfirrjettinum að standa óhögguð ómerking sú, er undirdómarinn hefur dæmt á nokkrum af ummælum þessum, en hins vegar virðist eigi ástæða til að ómerkja fleiri orð og ummæli í blöðum þessum en undirdómarinn hefur gjört. Það ber þannig að dæma dauð og ómerk þessi orð og ummæli í greindum tölublöðum Ísafoldar: »heilinn á herra E. M. . . . Það er sú svikamylla, sem nú er hjer um bil búin að mala í kaf það álit og traust«; »þessa hina frámunalegu meinlokudellu hans«; »löðrandi í dellu þessari«: »hugsunarvillu-hrærigraut«; »hvað skyldi þurfa að hella úr sjer mikilli dellu«; »meistaranum getur ekki annað gengið til en að fá dóm fyrir því, að hann sje brjálaður. Hví skyldi honum eigi takast að fá slíkan dóm áður lýkur«; »vill láta landssjóð blátt áfram stela þeim«.

Að því er snertir greinina í Ísafold 4. júní 1892 með yfirskriptinni »Gorgeirsmóðan Cambridgska«, þá er hún lýsing eða dómur stefnda um ritgjörðir áfrýjandans um bankamál Íslands, og þó að stefndi fari þar lítilsvirðandi orðum um ritgjörðir þessar og skoðanir þær, er áfrýjandi hefur látið þar uppi, þá varðar það

eigi við lög, enda sýnir og greinin sjálf, hvílíkar fjarstæður ritgjörðir þessar hafa innihaldið, svo sem að landshöfðingi, ráðgjafi, þingmenn og ritstjórar landsins hafi gjört samsæri við Gyðinga í Kaupmannahöfn um að svíkja í ágóðaskyni allt Ísland, með fyrirkomulagi bankans, í hendur Gyðinga eður Danmerkur. En að því leyti, sem í greininni er einstaka orð, svo sem »bíræfnum rangfærslum«, sem geta talizt meiðandi fyrir áfrýjandann, þá hefur stefndi sannað, að áfrýjandi hefur viðhaft um hann áður í ritgjörðum sínum meiðyrði, sem geta jafnazt fullkomlega við hin umstefndu meiðyrði, svo sem meðal annars þar sem áfrýjandi segir um stefnda í Heimskringlu 4. nóv. 1891, að hann leitist við með öllum færum ritlegs siðleysis að leiða og vjela athygli manna og nefnir hann flugnahöfðingja, og virðist rjett að láta hjer umrædd meiðyrði fallast í faðma, svo að krafa áfrýjanda um hegningu á hendur stefnda verði eigi tekin til greina. Hvað ómerkingu á ummælum stefnda í greininni snertir, hefur undirdómarinn dæmt dauð og ómerk þessi orð og ummæli í henni: »hefur spúið úr sjer«, »bull«, »moldarflagsflæmi af Bakkabræðra-spekinni«, »sívellandi«, »alræmda«, »bíræfnum rángfærslum«, og stendur sú ómerking óhöggvuð, en eigi er ástæða til að taka til greina kröfu áfrýjanda um ómerking fleiri orða og ummæla í greininni. Fyrir »tort og álitsspjöllun« er engin ástæða til að dæma áfrýjanda neinar skaðabætur hjá stefnda.

Samkvæmt því, er tekið hefur verið fram, ber því að staðfesta hinn áfrýjaða dóm að því aðalefni hans snertir, og með því að yfirdómurinn fellst einnig á málskostnaðarákvæði hans, ber að staðfesta hann í öllum greinum. Að því er snertir kröfu áfrýjanda um á-

byrgð á hendur undirdómaranum fyrir dóm hans í málinu, þá er engin átylla fyrir þeirri kröfu hans. Þó verður undirdómaranum eigi tildæmdur málskostnaður í málinu, þar sem hann hefur að eins krafizt hans hjá málsfærslumanni áfrýjanda, en staða hans í málinu er eigi slík, að heimild sje til að dæma hann til málskostnaðargreiðslu.

Eptir úrslitum málsins er rjett að áfrýjandi greiði stefnda málskostnað fyrir yfirdómi, er þykir hæfilega ákveðinn 30 krónur.

Því dæmist rjett að vera:

Hinn áfrýjaði bæjarþingsdómur á óraskaður að standa. Sem málskostnað fyrir yfirdómi greiði áfrýjandinn, háskólabókavörður í Cambridge Eiríkur Magnússon, hinum stefnda, ritstjóra Birni Jónssyni í Reykjavík, 30 kr., er lúkist innan 8 vikna frá lögbirtingu dóms þessa undir aðför að lögum.

Nr. 40/1893: Hreppsnefnd Vindhælishrepps
gegn
forstöðunefnd kvennaskólans á Ytri-Ey.

Dómur:

Haustið 1892 lagði hreppsnefnd Vindhælishrepps 20 króna aukaútsvar til hreppsins á kvennaskólann á Ytri-Ey, sjerstaklega á afgjald fasteignar skólans og arð af fæðissölu til námsmeyjanna, en forstöðunefnd skólans færðist undan að greiða gjald þetta. Fór þá hreppsnefndin þess á leit við hlutaðeigandi sýslumann, með